

//

Titel: Het ondiepe, hoe onze hersenen omgaan met internet

Auteur: Nicholas Carr

Uitgeverij: Maven Publishing

ISBN: 978 94 905 7413 0

Wéér een boek over internet? Daar zijn er al zoveel van. Leg maar op de stapel bij de rest. Dit voegt toch niets toe. Dat zou een reactie kunnen zijn op *“Het ondiepe, hoe hersenen omgaan met internet”*. Maar dat zou een onterechte zijn.

“Het ondiepe” is zelf allesbehalve ondiep. Het bekijkt de invloed van technologie op het menselijk brein, uitgaande van het “plastische brein”. Het plastische brein is in de afgelopen jaren in de wetenschap steeds belangrijker geworden. Het leert ons dat ons brein niet statisch is, maar zich aanpast. Continue nieuwe verbindingen legt en niet-gebruikte verbindingen ergens anders voor gaat gebruiken.

De belangrijkste stelling in dit boek is dat internet bijzonder veel voordelen heeft, maar dat we daar ook een prijs voor betalen. Het internet leert ons brein om snel te analyseren, te beslissen en te multi-tasken. Dit ten koste van het menselijke meditatieve denken. Maar voor hij deze stelling echt in het daglicht brengt, begint hij met een stuk onderbouwing. En hij gaat daarbij ver terug. Zelfs tot de ontdekking van het schrift, dat belangrijke effecten had op het denken. Plato en Socrates zouden al in de clinch hebben gelegen over de vraag of de nieuwe technologie van het schrift het denken beïnvloedt. Ook de boekdrukkunst en de typemachine haalt Carr aan, waarbij vooral de brieven van een groot denker, Nietschze, indruk maken. Brieven waarin hij constateert dat zijn schrijfstijl op de typemachine anders is dan de handgeschreven stijl. Iets dat lezers al eerder was opgevallen.

Daarmee zijn de geesten rijp gemaakt voor de gedachte dat ook het internet belangrijke gevolgen voor de opbouw van ons brein heeft. Gevolgen die vooral zichtbaar zijn in het sneller prikkels kunnen verwerken, ten koste van creativiteit, concentratie en meditatieve gedachten. Oppervlakkig denken in plaats van diep nadenken.

Maar: als het internet het denken verandert en ons steeds rustelozer maakt, waarom dan een

boek? Die vraag stelt Carr zich ook: *“En hoe zit het nu met het boek zelf? Van alle populaire media is het waarschijnlijk het medium dat het best bestand is gebleken tegen de invloed van het internet. (...) Een lange reeks gedrukte bladzijden tussen twee stevige omslagen is door de eeuwen heen een behoorlijk robuuste technologie gebleken (...). Het is makkelijk te begrijpen waarom boeken de sprong naar het digitale tijdperk maar moeilijk kunnen maken. Er is geen groot verschil tussen een computerscherm en een televisiescherm, en de geluiden die uit een radio komen verschillen weinig van de geluiden uit een computer. Maar als middel om te lezen blijft het boek een paar onweerstaanbare voordelen houden boven de computer. Zo kun je een boek meenemen naar het strand zonder dat je je zorgen hoeft te maken dat er zand in komt. Je kunt het mee naar bed nemen zonder dat je bang hoeft te zijn dat het op de grond valt als je indut. Je kunt er koffie op morsen. Je kunt erop zitten. Je kunt het omgekeerd en open op tafel leggen zodat je een paar dagen later weer op de juiste bladzijde verder kunt lezen. Je hoeft je nooit af te vragen of er ergens een stopcontact in de buurt is om je batterijen op te laden.”* (p.134)

Maar Carr is zeker geen conservatief. Hij ziet de waarde van de moderne technologie wel degelijk. Maar hij maakt zich zorgen dat we doorslaan. De maatschappij, de mensheid, heeft behoefte aan snel schakelen, vlotte prikkelverwerking aan de ene kant, maar ook aan rustig en diep nadenken aan de andere kant. Efficiency versus effectiviteit. En het internet dreigt vooral de efficiency te vergroten, ten koste van het diepe denken dat ons juist menselijk maakt.

Dit doorgeslagen efficiency-denken uit zich goed in het verhaal over Google, wat hij ziet als de digitale opvolger van Taylor. Taylor was de man die het scientific management introduceerde. In het begin van de 20e eeuw observeerde hij fabrieksarbeiders om de meest efficiënte productiemaniër te documenteren en voor te schrijven. *“Taylors systeem van meting en optimalisering is nog altijd sterk aanwezig en blijft een van de pijlers van onze industrie. En dankzij de groeiende macht die computerontwerpers en programmeurs tegenwoordig uitoefenen op ons intellectuele en sociale leven, begint Taylors ethiek ook het domein van de geest te beheersen. Het internet is een machine die ontwikkeld is voor de efficiënte, geautomatiseerde vergaring, overdracht en manipulatie van informatie. Talloze programmeurs proberen naarstig de ‘enig beste manier’- het perfecte algoritme- te vinden om de mentale handelingen uit te voeren die we ‘kenniswerk’ zijn gaan noemen.*

“Googleplex (...) is de moederkerk van het internet, en de religie die binnen die muren gepredikt wordt, is het Taylorisme. Volgens CEO Eric Schmidt is het bedrijf ‘gebouwd rond de wetenschap van meting’. “ (p. 195)

Is hij anti-google? Nee. Maar het is wel een kwestie van genieten, maar met mate.

Een mooi voorbeeld van de ver-ontdieping illustreert Carr door naar zijn eigen schrijfproces te kijken: *“Ik weet wat je denkt. Het feit dat dit boek er is, lijkt in tegenspraak met de grondgedachte ervan. Als ik het zo moeilijk vind om me te concentreren, om langer stil te staan bij een bepaalde redenering, hoe heb ik dan in godsnaam een paar honderd pagina's redelijk samenhangend proza kunnen schrijven?”* (p.251).

De vraag wordt snel beantwoord. Het was niet eenvoudig, en Carr moest eigenlijk helemaal cold turkey gaan: *“Toen ik eind 2007 aan Het Ondiepe begon, probeerde ik me uit alle macht op die taak te concentreren. Zoals altijd zorgde het net voor een hoop nuttige informatie en hulpmiddelen bij de research, maar het onderbrak ook voortdurend mijn stroom aan gedachten en woorden. Ik had de neiging om alles in korte flitsen op te schrijven alsof het blogposts waren. Kortom, het was duidelijk tijd voor drastische maatregelen.”* (p.251).

En drastisch was het: om te beginnen een verhuizing naar een woning in de bergen van Colorado, zonder snel internet en GSM-bereik. Geen twitter meer, geen facebook, geen blog meer. Zelfs geen RSS, skype of chat. Zelfs het emailgebruik ging op rantsoen: *“Ik veranderde de instellingen zodat er nu om het uur gecheckt werd of er nieuwe berichten waren, in plaats van om de minuut. Toen dat nog teveel afleidde, schakelde ik het emailprogramma het grototste deel van de dag uit.”*

Makkelijk vond hij het niet: *“Maandenlang schreeuweden mijn synapsen om hun dosis internet (...) soms viel ik terug in mijn oude gedrag en surfde ik een dag lang schaamteloos op het web. Maar na een tijd namen deze (...) behoeften af en kon ik uren achter elkaar typen of mij verdiepen in een wetenschappelijk artikel zonder dat mijn hersenen afdwaalden. Sommige oude neurale circuits kwamen weer tot leven, zo leek het, en andere, nieuwere circuits die duidelijk te maken hadden met het web gingen in de slaapstand.”* (p.252)

Carr voelde zich rustiger en had meer grip op zijn gedachten. Toen het boek af was, ging hij echter net zo snel weer met de mallemolen mee: *“Ik val weer terug in oude gewoonten. Nu het einde van dit boek in zicht is, check ik weer voortdurend of ik nieuwe mails heb en gebruik ik constant mijn rss-feed-reader. Ik heb alweer een paar nieuwe social-netwerkdiensten uitgeprobeerd en een paar nieuwe blogposts geplaatst.”* (p.253)

Want ja, ook Nicholas Carr vindt het internet cool.

Het ondiepe - Nicholas Carr

Geschreven door JP
dinsdag 05 juli 2011 18:11 -

Alles bij elkaar is "*Het Ondiepe*" een bijzonder overtuigend en uitgebalanceerd relaas geworden. Een verademing tussen al die schrijfsels van fervente techies en conservatieven. Een relaas dat de voordelen erkent, maar waarschuwt voor de prijs die we ervoor betalen. Een prijs die de voordelen vaak waard zijn, maar desalniettemin een prijs waar we ons bewust van moeten zijn.

Waardering: 9/10

Lees "Het Ondiepe, hoe onze hersenen omgaan met internet" zelf!

//